

Tjänsteställe, handläggare
Välfärd och folkhälsa, Ingmar Ångman

Datum
2021-12-06

Beteckning
Tjänsteanteckning

Forskning och forskarutbildning inom kommunal hälso- och sjukvård

Bakgrund

En stor del av den hälso- och sjukvård som bedrivs enligt Hälso- och sjukvårdslagen¹ bedrivs med kommun som huvudman och vårdgivare. En stor framtidsutmaning ses med en åldrande befolkning, fördjupad samverkan mellan region och kommuner avseende Nära vård, verksamhetsutveckling och inte minst en hållbar kompetensförsörjning.

Svensk hälso- och sjukvård håller generellt sett en hög standard² och en bidragande orsak anses vara en aktiv bred forskning där olika begrepp såsom patientnära forskning, följeforskning, implementeringsforskning och praktknära forskning används för att beskriva den tydliga kopplingen till frågeställningar inom hälso- och sjukvården.

I det nationella ALF avtalet³ (avtal om läkarutbildning och klinisk forskning) mellan staten och de sju regioner som samverkar med lärosäten med läkarutbildning definieras klinisk forskning på ett sätt som väl kan omfatta alla typer av hälso- och sjukvårdsnära forskning oavsett huvudman. Klinisk forskning ”förutsätter vårdens strukturer och resurser och har som mål att lösa ett ohälsoproblem eller att identifiera faktorer som leder till ökad hälsa.”

Nationella vårdkompetensrådet⁴ har identifierat en mycket låg tillgång till forskarutbildade medarbetare inom kommunal hälso- och sjukvård.

I HSL anges att ”Regioner och kommuner ska medverka vid finansiering, planering och genomförande av dels kliniskt forskningsarbete på hälso- och sjukvårdens område, dels folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. Regioner och kommuner ska i dessa frågor, i den omfattning som behövs, samverka med varandra och med berörda universitet och högskolor.”

¹ HSL SFS 2017:30

² <https://healthpowerhouse.com/>

³ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2018-3-23-nationellt-alf-avtal.pdf>

⁴ <https://www.nationellavardkompetensradet.se/>

Postadress
Region Örebro län
Regional utveckling
Box 1613, 701 16 Örebro
E-post: regionen@regionorebrolan.se

Besöksadress
Eklundavägen 1, Örebro
Tel: 019-602 10 00
Organisationsnummer: 232100-0164

Aktuell situation

Ett antal initiativ mellan Region Örebro län, Örebro universitet och länets kommuner har redan tagits för att utveckla såväl klinisk forskning som verksamhetsutveckling inom den kommunala hälso- och sjukvården.

En övergripande samverkansform för dessa frågor initierades redan 2016 i form av Forum för Äldreforskning där samverkansformen även uppdaterats via ett förnyat samverkansavtal⁵ 2019. Inom två av länets kommuner, Örebro och Kumla, finns också s.k. Akademiska vårdboenden där parterna samverkar avseende akademiska vårdutbildningar och klinisk forskning.

Regionorganisationen avsätter omfattande resurser för att bedriva och stödja klinisk forskning och har inom ramen för denna satsning särskilda riktade medel för äldreforskning. I den pågående genomlysningen av s.k. universitetssjukvårdsenheter³ planeras den Geriatriska kliniken vid USÖ att vara den sammanhållande verksamheten för klinisk forskning inom äldreområdet. Inom universitetssjukvårdsuppdraget ingår då ett tydligt samordningsansvar inom hela regionorganisationen och i samverkan med kommuner och lärosäten.

Ur ett vetenskapligt perspektiv är den vetenskapliga publikationen det främsta sättet att kommunicera den nya kunskap som forskning bidrar till att generera och som på så sätt bidrar till en förbättrad och evidensbaserad vård. En vetenskaplig publikation ger dock extremt sällan tillräckligt underlag för evidens utan flera vetenskapliga publikationer måste ofta sammanställas och externt kvalitetsgranskas inom s.k. HTA (health technology assessment) verksamhet för att ge ett stabilt underlag för implementering av ny kunskap. På nationell nivå finns en sådan verksamhet på myndighetsnivå i form av SBU⁶ (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering). Inom Region Örebro län finns en motsvarande verksamhet med inriktning hälso- och sjukvård etablerad, Camtö⁷ (Centre for Assessment of Medical Technology Örebro).

I ett brett vetenskapligt perspektiv publiceras i dagsläget, från Örebro universitet och Region Örebro län, mer än 200 vetenskapliga artiklar⁸ årligen, indexerade på ”elderly”, i internationella vetenskapliga tidskrifter. Antalet med tydlig koppling till kommunal hälso- och sjukvård⁹ är dock endast ett fåtal. Detta är på intet sätt en unik situation, vare sig nationellt eller internationellt, utan ska snarare ses som tydliga argument för att snabbt stärka den akademiska kopplingen till, och den vetenskapliga aktiviteten inom, den kommunala hälso- och sjukvården.

En närvaro av medarbetare med forskarutbildning eller med pågående forskarutbildning kan tydligt knytas inte bara till generering av ny kunskap utan även till en bättre vård i den dagliga verksamheten.

⁵ <https://www.regionorebrolan.se/sv/forskning/samverkan/forum-2.0--samverkan-for-aldres-halsa-och-livsvillkor/>

⁶ <https://www.sbu.se/>

⁷ <https://www.regionorebrolan.se/sv/forskning/kontakt-och-organisation/hta-enheten-camtö/>

⁸ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/?term=%28elderly%5BMeSH+Terms%5D%29+AND+%28Orebro%5BAffiliation%5D%29&sort=date>

⁹ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/?term=municipality+AND+%231&sort=date>

Forskning och forskarutbildning

Forskning, oavsett ämnestillhörighet, bedrivs oftast inom ramen för forskargrupper där forskare av olika erfarenhetsgrad samverkar under ledning av seniora forskare med minst docentkompetens. Forskarutbildning sker under handledning av docentkompetenta forskare. Forskarutbildning motsvarar 4 års heltidsstudier och avslutas med en disputation som leder till en doktorsexamen. För behörighet till forskarutbildning krävs avlagd examen på avancerad nivå.

Inom ramen för Samverkansforum Äldre har en inventering gjorts inom den kommunala hälso- och sjukvården avseende medarbetare som har akademisk examen på avancerad nivå och som därmed är behöriga att antas till forskarutbildning (bilaga).

Inom Örebro universitet och Region Örebro län finns en relativt god tillgång till handledarkompetens inom ett brett vetenskapligt fält främst inom det medicinska vetenskapsområdet men även med tydliga kopplingar till teknik och samhällsvetenskap inklusive psykologi och socialt arbete.

Forskarutbildning för medarbetare inom hälso- och sjukvård kombineras ofta med fortsatt kliniskt arbete i den verksamhet inom vilken projekten bedrivs och som har genererat forskningsutmaningen. Forskarutbildning måste dock genomföras på minst 50% aktivitetsnivå över tid.

Ett naturligt och strategiskt viktigt steg i den inledda samverkan mellan länets kommuner, Region Örebro län och lärosätet Örebro universitet skulle vara att nu rekrytera ett antal medarbetare inom kommunal hälso- och sjukvård till forskarstudier (doktorander). Dessa skulle ges möjlighet att genomföra studierna på deltid inom ramen för den egna grundanställningen, med handledning och stöd från regionens FoU organisation och i nära samverkan med lärosätet.

Modell för forskarutbildning avseende kommunal hälso- och sjukvård

Regionens åtagande

Vetenskaplig handledning med huvudhandledare och i regel en till två bihandledare är en förutsättning för att såväl antas till som att genomföra en forskarutbildning. Inom regionorganisationen finns medarbetare med olika grundprofessioner som inom ramen för sitt förordnande har uppdrag att åta sig forskningshandledning. Regionen åtar sig att avsätta resurs för handledningsuppdrag.

Regionen har i övrigt ett brett utbud av forskningsstöd¹⁰ som omfattar t.ex. stödstrukturer för att söka extern forskningsfinansiering på nationell och internationell nivå, epidemiologi och biostatistik, stöd för GDPR säkrad forskningsdokumentation, utbildning av forskningsstödjande personal, provhantering med mera. Örebro universitet driver, delvis på uppdrag av regionen,

¹⁰ <https://www.regionorebrolan.se/sv/forskning/infrastruktur-och-resurser-for-forskning/lista-over-resurser/>

universitetsbiblioteket. Regionen åtar sig att ge kommunalt anställda doktorander tillgång till dessa forskningsstödjande funktioner på samma sätt som regionens egna anställda.

Ett flertal legala krav finns på den organisation som ansvarar för att forskning bedrivs, till exempel rutiner för etikprövning. Regionen åtar sig att, om kommun så önskar, åta sig ansvaret som forskningshuvudman även för projekt baserade i den kommunal hälso- och sjukvården.

Regionen avsätter särskilda medel för äldreforskning inom den egna verksamheten avseende stöd och projektmedel. Vetenskaplig handledare inom regionen kan, i sedvanlig konkurrens, söka sådana medel även för projekt baserade i kommunal hälso- och sjukvård om kommunalt anställd doktorand finns inom projektet.

Camtö åtar sig att utveckla kompetens och genomföra projekt med inriktning kommunal hälso- och sjukvård enligt nedan.

Kommunernas åtagande

Finansiering av doktorander

Målsättningen är att etablera fyra doktorander inom kommunal hälso- och sjukvård i steg 1. Finansiering avser 50% under 9 månader per år (8 år; motsvarar 4 års heltidsstudier), juni-aug disponeras för heltidstjänstgöring inom grundanställningen inkl. sedvanligt semesteruttag.

Beräknad årlig kostnad per doktorand	250 000
--------------------------------------	---------

Projektmedel - grundfinansiering

Inom forskningsprojekt uppkommer kostnader för löpande förbrukning av t.ex. material, enkätkostnader eller andra typer av löpande kostnader. Dessa finansieras i regel via olika typer av forskningsanslag vilka åvilar forskargrupp att söka, i vissa fall med stöd av regionens Grants office.

För att garantera en viss grundfinansiering avsätts ett begränsat basanslag.

Beräknad årlig kostnad per doktorand	75 000
--------------------------------------	--------

Finansiering av Camtö utökad resurs för evidensgranskning av forskning adekvat för kommunal hälso- och sjukvårdsverksamhet.

Utredare, 35%, årlig kostnad	300 000
------------------------------	---------

Sammantagen kostnad, årligen	1 600 000
------------------------------	-----------

Kostnaden föreslås fördelas mellan kommunerna i förhållande till antalet invånare.

Samverkan med Örebro universitet

Örebro universitet utgör den naturliga akademiska samverkanspartnern. Forskningen vid lärosätet är som nämnts ovan synnerligen aktiv inom ett brett spektrum och har via deltagande i Samverkansforum Äldre ett starkt engagemang för forskning och akademisk utbildning inriktat mot den kommunala hälso- och sjukvården.

Forskare inom lärosätet välkomnas som handledare inom denna modell.

Prioritering av doktorandprojekt

De vetenskapliga frågeställningar som ska ligga till grund för denna modell ska kunna identifieras inom den kommunala hälso- och sjukvårdens uppdrag och verksamhet och långsiktigt kunna ligga till grund för implementering och verksamhetsutveckling inom denna verksamhet.

En utlysning av dessa doktorandmedel ska ske där följande kriterier ska uppfyllas

- potentiell doktorand ska ha en anställning inom kommunalt finansierad hälso- och sjukvård och vara behörig att ansöka om forskarutbildning
- huvudhandledare ska vara knuten till Örebro universitet och vara anställd inom länets kommuner, Region Örebro län eller vid Örebro universitet
- doktoranden ska registreras vid Örebro universitet

En ansökan ska inkomma från potentiell huvudhandledare och doktorand samt tillstyrkas av respektive chef. Ansökningar administreras inom Region Örebro läns ansökningssystem för forskningsfinansiering.

Ansökningar ska prövas av en fristående bedömargrupp med hög vetenskaplig respektive verksamhetsmässig kompetens samt med representation från brukare/närstående. Vetenskaplig kompetens ska utgöra majoriteten av bedömare och majoriteten av dessa ska vara externa, d.v.s. ej ha grundanställning inom länets kommuner, Region Örebro län eller Örebro universitet.

Region Örebro läns FoU chef tillsätter, i samråd med Områdeschef Valfärd och Folkhälsa samt Dekan för Fakulteten för medicin och hälsa, denna grupp.

Bedömargrupp avger en rekommendation avseende tilldelning.

Beslut fattas av KCRDgruppen alt socialchefsgruppen.

Mats G Karlsson
FoU-chef

Ingmar Ångman
Områdeschef Valfärd och folkhälsa